

Ž A R

List izdaja dr. Ferdo Kozak, za srednješolsko organizacijo »Žar« na drž. klas. gimnaziji v Ljubljani.

Odgovorni urednik dr. Ferdo Kozak. — Uredniški konzorcij: Starè Egon (VI. a), Gregorin J. (VIII. a), Žabkar J. (VIII. b), Logar C. (VII. a) in Truhlař K. (VI. a).

Tiskarna »Slovenija« v Ljubljani (predstavnik A. Kolman).

VSEBINA:

Zapiski iz tabora (Jutro, Opoldne, Slap, Molk, Da bi bil gora..., Čudim se, Jaz sem bogat). Iztok. — Pozno neurje. Fred Ungerb. — Poromala bi kdaj. Dana. — Slika. Kmetov Joža. — V večer brez sanj. Dana. — Teško mi je ... Kmetov Joža. — Stari nazaj hodi...! Kmetov Joža. — Sonet. Dana. — Večerna impresija. Kmetov Joža. — Imena iz dveh koncev Evrope. Raybar. — Gledališki kotiček. Ll. (Mladoletje, Razbojniki); Sl. (Knez Igor).

DRUŠTVENA POROČILA.

Odbor je sklenil, da dobi tisti, ki bo pridobil 10 novih naročnikov, letnik zastoj.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Nekaj sprejetih spisov v tej številki ni izšlo; izidejo v prihodnji. Članek »Psihologija jezika« še ni končan, ampak se bo še nadaljeval.

ŽAR

Dijaški leposlovni list na državni klasični gimnaziji v Ljubljani

LETO II.

NOVEMBER 1930

ŠTEV. 3.

Iztok:

Zapiski iz Tabora.

Jutro.

V snežno goro
pred sabo strmim,
ovco mlado
v rokah držim

in sem vesel,
da je gora bela,
da je ovca bela
in da jaz sem bel ...

Opoldne.

Tajno zvonjenje
gre preko dobrav
nekomu v pozdrav.
Marija gre k nam.

Našim srcem
se nekaj bliža.
Jezus s križa
prihaja k nam.

Oba gresta k nam.
Nam bosta jesti dala,
bosta z nami pokramljala,
potem pa Marija šla bo v svet,
Jezus pa spet na križ trpet ...

Slap.

V slapu srebrnem s pesmijo mlado
voda buči,
v slapu srebrnem kakor kraguljčki
jeklo zveni.

Pod njim sem roke razpel, oči uprl
v solnce bleščeče
in čakam, da jeklo iz reke prelije se
v moje mišice rdeče ...

Molk.

Tiho, bratci!
V mene Bog je
stopil iz neba.

Tiho bratci,
da bom slišal,
kaj mi šepeta ...

Da bi bil gora...

Zarja krvava pred solncem žarečim
je umrla.
Kakor jaz se gora srebrna vanj
je zazrla.

Moj Bog, da bi bil kakor te gore,
ki v nebo strme,
roke bi stegnil za solncem in ga položil
v svoje srce...

Čudim se.

Tako moč čutim v sebi,
da bi goro premaknil
in da bi topol izrul,
ki se je neba dotaknil.

Toda pred Tabo, Silni,
se na zemljo zgrudim
in se čudim,
kako si dober,
da ne zagrneš teh gor nad nami,
ko si za nas pripet na križ
in Ti je hudo
in tako trpiš...

Jaz sem bogat.

Vsak vrisk je mlad,
vsaka pesem je bela,
vsak večer je zlat.

Jaz pa vesel sem
in si pripnem rdečo rožo na prsi,
pa sem bogat.

Fred Ungerb:

Pozno neurje.

»Spusti še malo vrvi!« se je začul zviška mirni Mokorelov glas.
Bilo je ledeno mrzlo.

Nikamor se ni videlo.

Še te besede so umrle v neprodorni megli.

In globoki molk se je spet vlegel z vso pezo.

Samo težko in utrujeno človeško sopenje se je še čulo. Trdo se je tam gori pograbil s skalo.

Peter Ravšar je stopil spodaj na rob police in pogledal kvišku. Videl je, kako so prijatelju v mokri gladki skali izpodletavale in drčale plezalke. S premrzlimi prsti je začel počasi povzemati in popuščati mokro vrv.

»Samo dva metra sta še!«

Tišina je bila mučna in nemirna.

Vrv se je napanjala sunkoma; od sile počasi je drsela skozi Petrove roke. Mokorel je imel težko delo.

V drugič je že naskočil prižničast previs, pa je moral nazaj na drobno skalno lašto.

Ko sta stala na spodnji polici, se jima je zdel ta previs povsem lahak. Zdaj pa nista mogla nikamor. Da bi izsilila prehod levo ali desno od njega, ni bilo niti misliti. Strmina je bila tam le za spoznanje manjša, zato pa je bila stena gladka, šipasta, odbijajoča; iztekala se je visoko gori v obokanih črnih previsih, s katerih je curljala voda.

Zraven Petra je neprestano zdrkavala z višje stene kaplja za kapljo. Prav tako mirno, brezbrizno in enolično so v taktu udarjale kakor, če bi padale kje v mestu od strehe.

Brez glasu se je Mokorel vnovič dvignil, se zavihtel in planil prožno v previs, usločen kakor maček. Zabingljal je iz stene ven, zanihala je ohlapna vrv. Skušal se je stegniti, prsti so krčevito drseli po skali, nagnil se je daleč nazaj, se hitro odločil in pognal kvišku. Roke so tipale, noge so se samo za trenutek zaustavljale na neznatnih razčlembah in prestopale z veliko naglico. Nato je zmanjkalo vsega, oprimkov in stopov. Zastonj je stegal levo roko za robotim skalnim zobom nad previsno vzboklino. Ni ga dosegel, vse zaman.

Telo je bilo v prisiljenem, nenaravnem položaju napeto kakor struna, vse mišice so trepetale.

Minuta je bila težka in dolga kakor večnost.

Nič se ni ganilo.

Petru je zastal dih. Bil je pripravljen.

Potem se je začel Mokorel tresti in šibiti. Zastonj je bil trud. Zdrsnil je nazaj na lašto.

Dež je lil curkoma. Bila sta premočena do kože. Začel ju je stresati mraz.

Krog in krog je valovila megla kakor morje.

Zbudil se je veter.

Posedal je po gorskih robovih in prepeval svoje čudne barske pesmi.

Jokal in tožil je okrog oglov; tisoč glasov se je trgalo iz njega, naraščalo in besnelo čezdalje hujše.

Ta samotna pesem je bila strašna.

»Pridi še ti sem gor!« se je začulo znova od zgoraj.

Peter je s težavo izbil s kladivom klin, snel zaponko in začel previdno plezati. Skala je bila gladka in sluzasta, tako, da plezalke že niso kar nič več rade prijemale.

Tesno mu je bilo od začetka. Nič ni prijetno zapustiti varen prostorček, ki ga je človeška navzočnost za hip oživila.

Nad polico se je pričlenjela strmo nagnjena ploča, ki je vedla prav do roba. Tam se je vlekla globoka, spodaj strmo odsekana grapa. Rob je bil oster in izpostavljen.

Okorni prsti so iskali novih oprimkov in jih preskušali, telo se je dvigalo in prenašalo neprestano v višjo lego, noge so obotavljaje tipale za varnimi stopi, poskušale, stopile, spodrsavale in dose-gale višje razčlenke, vse telo je s trudom vzdržavalo ravnotežje.

»Drži se rajši bolj desno, ne sili preveč kvišku, bo boljše!« mu je svetoval prijatelj, ki je od zgoraj povzema vrv in ga varoval.

Šel je po ploči do konca, prestopil dve prav zračni mesti — pogled mu je zdrnil po steni, ki se je izgubljala pod njim v megli. Kar gorko mu je postalo, ko je po drobni lašti dosegel pravo ostrino roba. Krog in krog sam zrak. Strahovita izpostava je skoro ohromila slehrno krettnjo. Veter je prinesel iz globeli vonj po deževnici in snegu, šaril mu je po hlačnicah, silil v obraz in privzdigoval mokri klobuk.

Če bi tu zdrknil!

Presneto ga je pogrelo.

Pogled je bil ujet, megla siva in težka kakor o božiču. Doline ni bilo videti — ne belega prodišča, ne umazanega snega. Slutila pa so se globoka silna brezna, ki so zijala pod to neprozorno meglo. Zadnja stena je bila strma in od sile izpostavljena.

Dvigal se je skoro navpično po rezeh, šel po kratki polici do konca, prestopil odlom in dosegel drugo, močno nagnjeno. Ozrl se je v tovariša, ki je sedel gori nad njim, ga mirno opazoval in skrbno povzema vrv. Videl je njegov temni, dobri obraz z živimi očmi, ki so skrbno spremljale slehrni njegov gib.

Ozka zajeda med dvema strmima pločama ga je privedla na majhno stojišče. Po trebuhu je zlezel do roba — tod se je odprl pod njim globok, nerazločen prepad. Pošteno se je ugreel. Plezal je po dobro členjeni skali naravnost navzgor do konca roba, kjer je ta prehajal v silovite previse. Tod se je umaknil in skoro tekkel nazaj na levo po drobni lašti do plitve kotanje. Pesek se mu je usipal pod nogami.

Iz stene je molel daleč ven ozek pomol, nad njim se je vzpenjala skala strmo kvišku.

»Kar potegni!« je zaklical tovarišu.

Mokorel je napel vrv, jo vlekel k sebi ter si jo metal preko tilnika in pleč. Peter je bil čez lahko skalo v hipu pri njem.

Od blizu je bil previs grd. Slabo členjen, trebušast in izlizan ni pustil naprej. Moral je biti tudi precej visok.

»Takle je!«

Zabila sta še en klin, vtaknila vrv v zaponko in jo obesila v klinovo uho ter se še enkrat zavarovala.

Veter je naraščal. V megli je tulil na vseh koncih — zdaj v višini, zdaj ob straneh, zdaj globoko pod nogami. Slišalo se je tako, kot bi nekdo prihajal z veliko naglico. Ko pa je prišlo to vršanje mimo njiju, je vse potihnilo — ničesar ni bilo od nikoder. Samo mrzla sapa je napihovala in privzdigovala mokro obleko.

Veter je naraščal. Ob steni, ki je molče in grozeče kipela vsa temna nad njunima glavama, se je pognal vihar kakor slap, se ustavil in okleval, nato pa strmoglavil naravnost navzdol s strahovitim vriščem kakor truma nevidnih hudičev. Zviška je začelo leteti kamenje; brez glasu je tonilo v nevidnih brezni.

Veličina mogočne gore se je vzbujala v njunih dušah.

Nenadoma je zadonel grom. Udaril je kakor glas ogromnega zvona, tako mogočno in težko, da so začele narahlo drhteti tihe skale. Razlegel se je nad njunima glavama po nevidnih, neskončnih prostorih, hrumel tako vrolo in prodorno, da se je čulo kot bi se lomila in podirala vsa ogromna, silovita stavba svetovja.

Pozna nevihta je razsajala.

Meglina poplava je zagrnila vse še bolj gosto.

Šum dežja se je nenadoma pritajil.

In obema hkratu je ušlo:

»Sneg!«

Debeli beli kosmi so tiho plavali skozi zrak.

»Samo čez ta previs je mogoče in nikoder drugod!« je dejal po dolgem molku Mokorel prav tako mirno in odločno kakor druge krati.

»Na tistole steno tamle še misliti ni!«

»Poskusiva še enkrat!«

Zavihal je ovratnik, popravil klobuk in začel zabijati v previs tako visoko kakor je dosegel, nov klin; vanj je vtaknil zaponko z zanko. Peter ga je podprl, tako da je lahko stopil z nogo vanjo. Visel je popolnoma nazaj nad prepad in s premrlimi prsti zabijal v razpoko naslednji klin. Peter je čutil kako se tovarišu šibe noge od napora. Zanka je drgetaje kolebala. Mesto je bilo težko vredno stene, čez katero se še ni bil povzpел nihče. Neurje je iz spretne alpinske akrobatike napravilo resno, ogorčeno borbo za življenje.

Planil je kvišku in zgrešil rob. Omahnil bi bil še naprej dol, da ni Peter prestregel sunka.

Poskusil je še enkrat.

In bil odbit.

Da bi sestopila preko silne stene, za katero sta se borila ves dan, ni bilo misliti niti v sanjah. Tako blizu vrha in nemogoče naprej! Bilo je obupno.

Spogledala sta se. — Trenutek je bil resen in svečan.

V tovariševih očeh je ta čas Peter bral zvestobo in odločnost.

Vežalo je njuno mladost zaupanje, zvestoba in želja po rešitvi.

Čuvstvo, ki je oba polnilo, je bilo preprosto, krepko in prav nič komplicirano.

Sneg je padal neprenehoma. Vršalo je in pihalo. Puh vetra je odgrnil za trenutek silno globino. Videla sta vso ogromnost in razsežnost stene, ki sta jo že imela za seboj.

V robéh sosedne gore so tu in tam stali v škrbinih po rezéh samotni macesni. Skoz plešoče snežinke so se videli kakor skoz tančico. Spet je potegnil veter in ugasnili so vnovič v megli kakor sveče. —

Preletela sta v duhu ves dan.

Zgodaj zjutraj sta bila vstopila. Hotela sta izrabiti in zaposliti kipeče življenske sile, ki jih je imela odveč krepka mladost na ta način, da bi preplezala to drzno steno, ki je še edina med sosedami

strmela nežmagana in nedostopna k nebu. Čas je bil sicer že kasen, pa so bili zadnji jesenski dnevi lepi, gore brez snega in bala sta se, da ne bi drugo leto v zgodnjem poletju prišla tuja skupina in se prva vzpela preko mračnih sten, skoz temne grape in kamine, preko reber in stebrov ter si s te strani priborila prehod. Le novo ima neodoljiv čar.

Prišla sta bila in vstopila. V šoli so imeli dva prosta dneva — izrabila sta jih. Še v temi sta odrinila iz zapuščene planinske kočice doli na širnih prodiščih — obetalo se je krasno jutro in čist jesenski dan. V steni pa ju je zgrabila že malo pred poldnem taka megla. Ko je začel še dež, je postal dan siv in oduren, takoj popoldne pa tudi borba resna in ogorčena. Bila je podobna veliki bitki. Majhne človeške sile so se merile z nasilnostjo besnečih elementov.

Tu sta se ustavila in nista mogla naprej.

Mokorel je predlagal počitek.

Vse je bilo enako sivo, temneli so le obrisi bližnjih robov in sten.

Slišal se je slap hudourne vode.

Neznani ptiči so čudno cvrkotali.

Tuj, mrtvaški hlad se je začutil.

Groza je vstajala.

Bilo je podoba, da se bo tu izvršil nek umor, na samem, skrivaj, sredi goste megle na majhnem prostoru.

Umor je bil v zraku. — Groza je rastla.

Peter se je začel tresti od mraza in slabosti.

Mokorel je izbijal kline; ta glas je spominjal na zabijanje žebeljev v krsto.

Volja je popuščala. Strahovite prirodne sile so počasi pa neprenehoma slabile telesno odpornost. Sneg se ni več talil — že se je začeljem prijemati skale. Da bi bilo zdaj mogoče preko previsa, skoro ni bilo misliti.

Petra se je počasi loteval obup. Bil je prezebel ter onemogel, drgetal je in se tresel; videl je s strahotno jasnostjo in natančnostjo edino možnost. Oglasil se je osnovni nagon vsega živega, nagon samoohrane. Začel se je bati in trepetati za življenje. Vse tisto, kar si je obetalo bodočih dni, se nadejalo lepše usode, pričakovalo nekega daljnega, zlatega dekleta, ki mu je bilo že od začetka časov namenjeno, da stopi v njegovo življenje, in ga slutilo, tako kakor ga pričakuje in sluti vsaka mladost, vse tisto, kar se je branilo tako zgodaj in nepričakovano umreti, se je uprlo v njem in zavpilo. Samo to je ostalo, vse drugo, zveze, znanci, šola, položaj, je obledelo in se izgubilo kot bi sploh nikoli ničesar takega ne bilo.

Taki hipi so nekaj groznega.

Strah mu je vzel vso razsodnost. Nekaj minut je bil ves iz sebe.

Potem je pogledal tovariša. Mokorel je stal sključen pod previsom in žvižgal. S tem je razbil grozo in osamljenost skoro docela. Nasmehnil se je prijatelju, pokimal, spačil veselo obraz in se prešerno zasmejal. S klobuka, z nosu, z brade, od obleke, od povsod

mu je teklo. V tem nevarnem položaju je bil njegov pogum prav isti, kot hladni pogum drznega človeka, ki se kaj hitro trezno in prevdarno odloči, da bo koga ustrelil. Pretežna večina ljudi celo svoje življenje ne dobi prilike, da bi odkrila ta pogum v sebi. Dediščina iz pradavnih dob, ki jo danes civilizirani človek le redko prejme in je tudi skoro boljše zanj, da je nima, saj družba takega takoj ukroti in ugonobi, kakor hitro začne kazati svoje nevarne sposobnosti.

»Dobro nama je zagodlo!« je zaklical s svojim hrapavim, zamolklim glasom.

Tudi Petru je prešla slabost. Zasmejal se je in neugnano, korajžno življenje se je vrnilo vanj. Mokorelov pogum in neupogljivost se je prišla tudi njega. Dasi je bil položaj res skoro brezupen, ga je zdaj že začel gledati v svetlejši luči.

»Če še zdajle ne bom izplezal, potem res ne vem, kaj bo z nama!« se je vnovič obrnil Mokorel nanj.

»Bogve kakšno je nad previsom?«

»Da sem le čezenj, potem bo že šlo, nič bati!«

»Tako trdo me pa še ni imelo!«

»Mene pa lansko leto skoro prav tako, takrat v Rogu, saj sem ti že pravil.«

»Bog vedi, kaj bi dejal zdajle kakšen star penzionist, če bi naju videl kako se ubadava pa nikamor ne moreva!«

»Sam Bog ve! Najbrž bi začel pridigati, da takrat, ko je bil še on mlad, z lučjo pri belem dnevu ni bilo nikjer dobiti tako — lahkomiselnega — in pa — neslišano predrznega človeka. Le kakšno korist imata neki od tega? — Nemara bi mu prišlo še slabo od samega gledanja.«

»Prav gotovo.«

Napetost je popolnoma prešla. Šalila sta se preprosto, brez zlobe in brez posebne duhovitosti, pa s hudomušno iznajdljivostjo, tako kakor se radi norčujejo iz starejših, modrih in preveč previdnih ljudi živi mladi fantje, kadar so sami med seboj. Posebno rado se to dogaja dandanes ob takih prilikah, ko se mladi zavedo, da so pravkar izvršili nekaj velikega, tveganega in da jih nekaj takega še čaka. — Te stare, dobre ljudi sta devala v nič z neko vročično opanjenostjo, ki jo vselej zapusti v človeku izvršeno težko delo. Vesel je in zadovoljen s samim seboj, da je zmogel kaj takega, česar drugi morda ne bi. Dovolj borbenosti in neugnane podjetnosti je v njem, vse kipi in vre in sili na dan. Človeku se tedaj v resnici ni treba samega sebe sramovati — kako redko se vendar to dogaja! — Pa prav v teh hipih zavzame njegova duša prej nesluteno veličino in krepko lepoto.

»Poskusiti bo treba spet, ne pomaga nič.«

»Bog in sveti križ božji!« je zavpil Peter.

Čudno rumenkasto in grozeče se je posvetilo skoz težko sivo meglo.

Treščilo je nekje prav blizu. Zabobnel je grom in odmeval svečano kakor glas velike trombe.

Mokorel je stal sredi previsa in zabijal, da je vse teklo z njega.

»Škoda, da brez tega železa ne moreva shajati.«

»Nič preveč varno ni, ne.«

»Čudno, sneg gre pa grmi.«

»Daj mi tvoje kladivo!«

Spet se je čulo samo razbijanje.

»Spusti še malo vrvi, pa tisto ovalno zaponko mi daj!«

»Bo dosti?«

»Bo. — Tako. Zdaj pa pazi!«

Vrv je tekla skozi štiri kline.

Ko se je vnovič pognal kvišku, se je vse skupaj zahomotalo in zapletlo, tako da je zdrsnil spet nazaj na skalno lašto in se precej opraskal.

Moral se je odpočiti.

Potem je poskusil svojo srečo Peter.

Pa ni prišel niti tako visoko kakor on.

Obstala sta molče in nepremično. — Zdaj je šlo pa zares.

Spet so se začuli čudni nevidni ptiči. Spet se je pojavila ledena groza. — In nemirni strah se je oglasil.

Peter je slišal, kako mu razbija srce. Postalo mu je zoprno vroče in tesno.

Sneg je šel še vedno. Bilo je mrzlo. Krog in krog sama grozeča megla. —

Potrebna je bila velika moč za mir in prisotnost duha — obup je začel kazati položaj v strašni luči.

»Še tisto čokolado razdeliva, da bo mir.«

»Meni ni nič zanjo, kar vzemi jo, če hočeš.«

Poskusiva no še tukaj levo in desno, če bo šlo kar čez steno mogoče vendar, — kaj misliš?«

»Lahko. Pa ne verjamem, da bi bilo kaj. Le tistele črne previse poglej tam gori, pa boš koj videl.«

Peter je poskusil, pa je moral brž nazaj, na obeh straneh. — Stena je bila povsod gladka in sluzasta.

»Tule pa ne bi rad zletel.«

»Saj ti ne bo treba. Če ne bova v pol ure čez steno, ne vem, kaj bo. Saj bo takoj noč.«

Veter je utihnil. Nastopil je globok molk.

Preden se je Mokorel dvignil, sta si segla molče v roke. Kar bi bilo v ravnini ali kje drugod komedija, pretirano, smešno in patetično, je bilo tu resno, skoro svečano. V nevarnosti se človek ne ozira prav nič na to, kaj bi rekli drugi, ki jim ni sile, ampak so lepo na varnem in na gorkem.

Potem je začel plezati lepo in enakomerno. Dvigal se je tako, da Peter česa takega še ni videl. Kot bi prepadov sploh ne bilo, se je nagibal nazaj in bingljaj z nogami po zraku. Obe roki je vtaknil v razpoko na previsni vzboklini in se težno dvignil z obema hkratu.

Glava in krčevito napeti roki so bili skupaj, telo usločeno, noge so spodrsavale na spodnji steni in nihale. Dihal je kratko in naporno. Potem je prenesel za trenutek vso težo na desno roko, stegnil levico in z zadnjimi silami butnil s telesom kvišku.

»Vendar!« je zahropel. Napor je bil skrajšen.

Dosegel je bil nedosegljivi rob skalnega zoba nad vzboklino.

— — — — —
S tem je bil previs premagan.

Nepričakovano, srečno, pa — zadnji čas.

Dvignil se je više, prenesel še desnico, pokleknil na strmo nagnjeno vzboklino in jo okobalil z obema nogama.

Nato pa je dalj časa počival in težko sopel.

Delo, ki ga je bil pravkar opravil, je bilo res nekaj vredno.

Iztrgal se mu je vrisk. Bil je ves iz sebe od veselja.

»Sva že na konju! — Naprej gori ni več tako hudo!«

»Koliko je pa še do vrha?« se je začul spodaj izpod previsa tresoči se Petrov glas. Stal je tam doli kakor v kakšni kapelici. Bil je že ves premražen.

Vrv je potekala veliko hitreje. Vendar se je zdelo Petru še cela večnost, preden ga je Mokorel spet poklical.

»Kar odženi se! Izborno stojišče! Čez previs te bom potegnil kakor nič!«

Izbil je vse kline; prsti ga že niso hoteli več dobro poslušati. Mêl jih je in dihal vanje. Zanohtalo se mu je bilo.

Čez previs se je dobro utrudil. Vrv ga je rezala pod pazduho. Mokorel je vlekel na vso moč. Pa tudi telo je butalo trdo ob skalo. Ustavil se je in se ozrl v tovariša, ki je sedel za velikim skalnim rogljem in ga varoval.

Mokra, napeta vrv se je odražala od mrke, odbijajoče skale kakor kakšna rešilna nit.

Plezal je dalje skoz dve zaporedni, nekoliko nagnjeni, precej tesni počji, na ozek, majhen glavič. Skala je bila odtu dalje dobro členjena, izpostava pa še večja kakor spodaj. Telo je neprestano nihalo po zraku sem in tja.

Na desni je zagledal lepo polico. Okrog strmo nagnjenega grebenskega odstavka je splezal v odprt žleb in bil v treh, štirih skokih na njej. Ruša in mah sta rasli tu pa tam. Uveli ledeniški nageljčki so se skrivali v bornem, rjavkastem zelenju. Povsod so se po drobnih skalnih laštah in vrstečih se poličkah že poznale sveže lise novega snega. Na levi je bila stena tako strma in tako silovito razgibana, da se je zdelo, kot bi se cela stena z nevzdržno naglico neprestano metala navzdol, posamezni delci pa se prav tako nepretrgoma ustavljali in obotavljali na mestu.

Dvignil se je s police po strmem, slabo členjenem robu, ki je z leve zapiral visok, mračen kamin. V majhnem zatišju je zagledal suho travo. Drobne bilke so trepetale v vetru.

Zbasal se je v navpično poč. Pri tem mu je delal nahrbtnik

precej preglavic. Razvezati se pa ni hotel, ker sta se morala na vsak način podvzitati in nista smela tratiti časa s takimi rečmi.

Iz nje je mogel dobro opazovati tovariša na levi nad seboj. Mokorel se je upiral s hrptom v eno steno, z nogami pa ob drugo in neprenehoma povzermal vrh. Na glavi je imel klobuk s povešenimi kraji, od katerih je curljala deževnica. V premočeni, raztrgani obleki, v širokih plezalnih hlačah, že napol zasnežen, je z gledal kakor kakšen razbojnik. Nasršil je bil svoje, od vlage štrčeče obrvi in se zadovoljno smehljaj.

»Sva že dobra. Do jutra enkrat bova že prišla v Globelsko kočo.«

Brž je bil Peter pri njem.

Veter je postal hujši. Čutilo se je, da je vrh blizu.

V gostem sneženem metežu sta plezala zadnjo steno oba hkratu.

Ko je Peter zavil skoz položen žleb proti robu, je nenadoma zapazil nad seboj šop usehle gorske trave. Še nekaj metrov in pred njima se je odprla pravkar na tenko zasnežena obširna kotanja Skednjev. (Konec prih.)

Dana:

Poromala bi kdaj.

Poromala bi kdaj v večer na grob,
nesoč ti rož in težkih dni pozdrave,
proseč ljubezni in jo darujoč,
ko pel bi v dalji zvon poslednji ave.

Pa daleč je tvoj grob in ti si nem.
Jesenski dež ti trudno pesem poje,
gozdovi nad teboj drhte na noč;
kaj naj pozdravi, kaj naj rože moje?

Kmetov Joža:

Slika.

V polju umirajo jagnedi beli
in listje se trudno
v mehkih poljubih
zemlji v naročje privija...

Cvetka samotna pod jagnedi hira
in v zarji večera
vsa trudna umira...

Čez polje jesensko potok iskri se,
kot nekdanj valovi bežijo.
V urah večernih, ko sam sem v polju,
vrani kot nekdanj hripavo kričijo...

Dana:

V. večer brez sanj.

Vse dni že pojem pesem hrepenenja,
vse dni razcvetajo se krizanteme,
najlepša pesem, spev bolesti neme,
kot zemlje zadnji vzdih ob dneih trpljenja.

Kdo čuje mojo pesem v mrak večerni
zahajajočim zarjam šepetano?
Kdo je prisluhnil nad grobov poljan
ihtenju krizantem v molitvi verni?

Zavzdihnilo je komaj polje speče,
ko mi je v dalje hrepenenje plulo.
V večer brez sanj se cvetje bo osulo,
V večer brez sanj mi duša zašepče:

Kod hodiš ti, ki pesem bi razumel?
Če je ob tvoji poti cvetje belo,
daj, skloni se, ob tebi bo venelo
in čul boš moj pozdrav. Vse, vse doumel.

Kmetov Joža:

Težko mi je . . .

Težko mi je: zdi se, da hodim bolan
med rožami v tihem večeru,
ko pojejo pesem srebrni zvonovi . . .

Težko mi je: pa se za hip le spozabim;
misel mi vtone v sivi daljavi
in pesem zvonov se zlije v bolešt . . .

Rad bi povedal in dušo odprl,
da vsakdo bi lahko vanjo mi zrl.
Joj, rad bi povedal in potlej — umrl . . .

Kmetov Joža:

„Stari nazaj hodi . . .!“

Sedela sva z očetom v hramu. Pozno popoldne je že bilo. Med pogovorom je slučaj nanesel, da sem ga vprašal, kdaj in od koga je kupil vinograd in hram. Ne iz radovednosti, kar tako iz navade sem vprašal.

Prižgal si je vivček, privrl prešo in mi takole pravil dolgo, rkel bi, neverjetno zgodbo:

»Dolgo je že od tega, odkar sem kupil. Ti si komaj shodil. In danes jih imaš že osemnajst. Joj, kako beži čas. Kar pozabimo mimo vsakdanjosti, da smo že stari.

Gospodar je bil čuda nerazumljiv človek. Sam vase je bil zamišljen in je malo govoril. Samo kadar se je vrnil iz gorice, se je razgibal in mi povedal veliko lepega. Vselej takrat mi je ponujal vinograd in hram, da naj kupim.

Pogodila sva se. Vsako leto bom plačal majhno vsoto, mu pomagal pri delu in čez deset let bo moja last, hram in vinograd. Tako.

Kakor vidiš, sem kupil in nisem kupil. Dolgih deset let čakanja. Joy, to so težke ure. Bog ve, ali jih bom preživel, sem često premišljal, ko sem se vračal truden od dela.

Gospodar vinograda, Bregar, je bil sam. Žena mu je umrla kmalu po zakonu. Otrok ni imel. Sam je bil, pa si je mislil:

»S seboj ne bom nesel, otrok nimam, domačih tudi ne. Kaj naj torej? Prodal bom!«

In je tako storil...

V preši je nekaj čudno zapelo. Pobesil se je kamen. Oče je popel verigo in privrl.

Pol življenja je preživel v hramu. V poznih večernih urah se je vračal. Večkrat pa se je zaril na hramu v seno in prespal noč v goricah.

Ob trgatvi je vstajal po cele noči in čuval. Sedel je na pragu, vlekel iz vivčka in prisluškoval razigrani godbi čričkov. Stara dvocevka mu je počivala na kolenih. Le včasih je razmaknil večerno samoto s strelom, da so se ljudje spomnili nanj in ženske so hitele: »Janez je v gorici, lahko gremo brez skrbi spat!«

V poznem jesenskem večeru sva se nekoč vračala iz gorice. S palico je tupal po poti med trtjem in se lovil zdaj z levo, zdaj z desno ob bregu za grmičevje. Večkrat me je vprašal, če me je kaj strah. Vselej se je pri besedi strah nasmejal, da me je zbolelo. Na Celinah, ko sva stopila v temni gozd po samotni poti, se je spomnil in pokazal:

»Na tem hrastu je visel. Ali se spomniš. Na eno samo vejo se je zadrnil, ranjki Tone iz Ravni.«

»Šele čez tri dni so ga našli,« sem dodal, da nisem ves čas molčal.

Strah me je bilo.

»Fantje pojo na vasi,« sem še povedal, ko sva prišla do velikega kupa vej.

Odlomil je v leskovem grmu vejico in jo vrgel na kup pod košatim hrastom. Pokrižal se je in zamrmral, kakor bi molil.

V vrhovih hrastov je skrivnostno završalo. Veter je razmaknil veje in črno vejo je poljubila mesečina in se razlila na velikem kupu vej.

V dolini je hripavo zavriskal fant...

»Čemu ta kup vej,« sem vprašal, kot bi se igral opoldne sredi vrta.

»Vejico odlomi in na kup vrzi!« se je odlomilo iz njega.

In storil sem tako, kot mi je velel.

Stopil je hitreje. Jaz sem zaostal. Bog mi je priča, da ne vem, kaj me je zadržalo.

V medli mesečini, ki se je prelivala skozi veje na samotno pot, sem videl tik njega črno senco. Šla je z njim potem skozi do doma. Pri vežnih vratih je izginila. On pa je planil v sobo in obležal v nezavesti.

Na smrt ono noč še daleč nisem mislil. Nič me ni bilo potlej več strah, ko sem hodil sam za njim. Stopil sem v sobo in prižgal svetiljko, zavedel se je. Pogledal me je s široko odprtimi očmi in globoko iz njega se je odtrgalo:

»Truden sem. Joj, jaz bom umrl! . . .«

Nisem mu verjel, zakaj ne, ne vem. Samo nekaj me je v tistem trenutku spreletelo in obstal sem sredi sobe kot iz marmorja. Izpred oči ni nikakor hotela iti tista črna senca; kup vej se je kopicil pred menoj, kakor rdeči oblaki v večerni zarji pred dežjem.

Pod oknom je zajokal mrtvaški ptič . . .

Lučka je drhtela, plamen pa se je igral kakor akord pesmi v dalji, drhtel, rastel in spet pojemal.

V joku mi je pripovedoval, kakor otrok, ki se je zbudil iz težkih sanj:

»V gozdu, tik onega kupa, se mi je pridružil ranjki Tone iz Ravni. Dve glavi je imel; — zavil v črnem plašču se mi je smejal in pravil skozi do vežnih vrat. Da bom umrl, mi je ob slovesu povedal. In potem nisem vedel ničesar več. Stemnilo se mi je pred očmi in sem se zgrudil sredi sobe! . . .«

»Tistikrat mi je povedal, da v hramu straši. Da moram dati za tri črne maše in vsako leto, skozi deset let, pustiti v hramu na Vseh svetih zvečer vrč vina na mizi, za pokoj njegove duše; čegave, mi ni povedal, in ne vem in ne bom vedel nikoli . . .«

Privil sem luč, spustil na oknu zavese in mu povedal, da pojdem. Prikimal je. Ko sem odhajal, me je še enkrat pogledal in trudne oči so zaprosile:

»Moli!«

Stopil sem črez prag in utonil v polju. Nič me ni bilo strah; zavriskal sem in odmevalo je v krakovskih hostah. Za poljem je pela sova, kakor bi vriskal hripav fant na vasi . . .

Pozno sem prišel tisti večer domov . . .

Ko sem drugo jutro navsezgodaj stopal s puško na rami mimo senožeti, sem srečal fanta, ki je hitel k fari. Povedal mi je nepričakovano vest . . .

Našli so ga mrtvega. Ležal je v naslonjaču, kakor bi počival. Roke so krčevito oklepale križ, med nogami pa je počivala sprožena puška . . .

Poskušal je z vrvjo, pa ni uspel. Robec je pričal, svilen robec si je navezal okrog vratu. Puška mu je prinesla hitrejšo smrt. Saj

je bil lovec in puška njegova najboljša prijateljica v življenju. Vodni naboj mu je raztrgal lobanjo . . .

Zdravnik je ugotovil blaznost; stare ženske pa so hitele, da je obupal. Na mizi so ležala pisma. Da jih je napisal ali v premissljenosti ali v hipni blaznosti, nisem pomislil. Iz podzavesti se mi je trgala slika pretekle noči, dogodek na Celinah, črna senca v samotnem gozdu. Nič se nisem čudil. Pa sem molčal, molčal, ker sem ga ljubil . . .

Pokopali smo ga, kakor je v pismu prosil. Na grob smo zavali velik kamen in vanj vgrebli napis; pod napisom pa je počivala vklesana strta puška . . .

Tako sem povedal zgodbo, ki jo nosim že tako dolgo s seboj. Je resnična, čeprav se ti zdi, da ni. Jaz to vem, ti pa verjemi ali ne verjemi.«

Preša se je obesila. Oče je natočil. Pospravila sva in zaklenila. Stopala sva mimo trtja; zdelo se mi je, da je nekdo za hramom zajokal.

»Pri fari zvoni Ave«, me je potolažil oče. Veter je lahko potegnjen sem od krakovskih host. Črna senca je zrastle v trtju in se bližala hramu.

»Oče!« se mi je iztrgalo.

»Eh nič, stari še vedno nazaj hodi! . . .«

— — — — —

Dana:

Sonet.

Srce mi sanja v čuda nepoznana,
vrnila sem nocoj se vsa bogata
in sama poje duše lira zlata,
ko sniva log, ko v noč drhti poljana.

Kaj v meni kakor njiva posejana
za solncem hoče, kot vesela svata
kaj mi očesi v temo se smehljata,
kaj blagoslavljam srca nasmejana?

Sem našla pot v vrvenju izgubljeno,
da bi v molitvi glavo zdaj sklonila,
pod svetle zvezde v trato šla zeleno,

presveto zemljo rodno poljubila,
besedo razodetja zatajeno
s presilnim glasom v bolni svet zavpila?

— — — — —

Kmetov Joža:

Večerna impresija.

Ti sama bila v senci si platane;
Tvoje rože v zarji so gorele;
Tvoje misli
kakor želje
v silni prošnji so drhtele...

Ko v moje lepa vsa stopila Si sobane,
mesec je kot sanja
v vejah starega kostanja
trudno blodil...

Zavese rdeče v temi so molčale,
kot zvezde v dalji, nade so sijale.
Nad mano lepa vsa Si se nagnila
in me kot dete — Mati — poljubila...

Ravbar:

Imena iz dveh koncev Evrope.

Podal bi rad prav kratek pregled francoskega in ruskega slovtva, kar se mi bo težko posrečilo. Vendar mislim, da bom vseeno opozoril tovariše na ti dve literaturi: Označil bom dobo, omenil glavne zastopnike, največje poskusil označiti, tako da bo vse skup morda imelo le rep in glavo. — Vem, da mi bodo nekateri, ki se za nobeno reč ne zanimajo, očitali: Saj si vse prepisal. Jasno je, da sem se učil. Menda veš, da še noben moder z neba ni pal, in da ti noben demon noče kaj razodeti. Rabil sem vire, ki jih pa ne bom navajal, ker to ne bo nikaka kritična razprava. Če bom kje kaj citiral, bom že pravi čas spravil stvar pod ušesca. Gotovo je tudi, da vse bravce to ne bo zanimalo. Vendar mora biti zanimanje za ti dve literaturi precejšnje, saj se jih dosti uči francoščine in rusčine. Če pri desetih zbudim zanimanje, sem kar zadovoljen.

I.

Na jeziku, ki se je po dolgem razvoju izvil iz vsakdanje govornice rimskih vojakov, trgovcev, kolonistov in kmetov hlapcev in v katerem je še nekaj ostankov keltskih in germanskih, je najstarejši spomenik »Strasburška prisega« iz l. 842. Naj navedem začetek: »Pro deo amur et pro christian poblo et nostro commun salvament...« Ker si je Pariz pridobil vlado nad drugimi francoskimi provincami, je tudi pariški (Ile-de-France) dialekt prevladal in postal s časom francoski uradni jezik (odlok iz l. 1539).

Francoska književnost se deli v srednji vek (do srede XV. st.) in v novi vek.

V srednjem veku je književnost dialektična, vendar je enotna v tem, da predstavlja fevdalno dobo, kjer ima glavno besedo Cer-

kev in da se za narod smatra peščica fevdalnih vitezov, ki jim je bilo junaštvo nad vse. Zato se začne slovstvo z junaškimi pesmimi in epi, ki so jih žonglerji in truveri prepevali od gradu do gradu, po vaseh in sejmi in so tako postali narodna last. Ker je idealno viteštvo razpadlo in se pod vplivom civilizacije odločilo od preprostega ljudstva, od katerega se prej ni ločilo (saj so bili vsi enako neuki in neizobraženi, a viteško hrabri), je druga doba viteške poezije popolnoma nenarodna. To pesništvo je izraz plemstva, ki je po gradovih paslo lenobo in sentimentalno stokalo za eterično kraljico srca, in ki je izgubilo vez z narodom. Meščanstvo se je osamosvojilo in se ni več brigalo za graščinsko gospodo in njeno poezijo in si ustanovilo alegorijsko-didaktično in satirično-politično poezijo.

Tako ločimo junaške pesnitve (*Chansons de geste*), med katerimi je najvažnejša ona o Rolandu, ki je padel v bojih s pirenejskimi neverniki, in bretonske romane o okrogli mizi kralja Arta, polne keltskega misticizma, ki se je moral prilagoditi krščanstvu in fevdalni Franciji. Nato imamo Aleksandra Macedonskega, junaka pred Trojo in Tebance, ki so jih preoblekli v viteško obleko. Meščansko poezijo zastopajo vesele zgodbe iz življenja (*Fabliaux*) didaktični »Roman o lisici« in alegorični prvi del »Rona o Roži« in satirični drugi del, delo dveh pesnikov. V 11. stoletju se pojavijo na Jugu trubadurji. Iz njih pesmi se smehlja južno solnce; žensko visoko spoštujejo. V njej vidijo neko nadzemsko bitje, ne kot Ovid, ki pozna le čutno ljubezen. Prvi trubadur je Guillaume de Poitu; odlični so še Cabestaing, Ventadour in Born, ki ga je Dante vrgel v pekel. Radi razcveta meščanstva je trubadurstvo umrlo, zadnji trubadur je iz konca 13. stoletja. Riqueir je predzadnji, kajti zadnji je Mistral 1830/1914. Zbudil je staroprovansalsko liriko in v »Mireji« postavil spomenik Provansi in Provansalkam. — Cerkvena drama ni dosti vredna (*miracle, mystère*), banalna je, barbarska in neumetniška. Ljudstvo jo je ljubilo, »ker je uživalo v teatralnem prikazovanju Kristusa in svetnikov, ob strašnem vragu in v peklenškem mučenju grešnikov« (Mitrović). Nekaj sta vredni le farsa in *sotie*, dasi se tudi tu dobe banalnosti prve vrste. Najiminitnejša je »*La farce de Pathelin*« iz 15. stoletja.

Z vojnami v Italiji je Francoz spoznal laško renesanso in jo prinesel domov. Tu se začne nova doba. Izginile so fevdalnost, kolektivnost in anonimnost, pojavijo se pesniške osebnosti. Prvi je sholar in bohem *François Villon*, ki je kradel in ropal, pretepal se in pel v letih 1431 do 1470. V nasprotju s srednjeveško individualnostjo je modern, ker mogočno poudarja lastno osebnost. Preprost je, robot in odkrit, vsakemu pove, kar mu gre, zmerja in se norčuje — pravi Parižan, obenem pa trpi in izpoveduje svojo globoko dušo. Nekateri ga imajo za največjega francoskega pesnika. Bil je dvakrat obsojen na smrt in obakrat je napisal oporoko. Najlepša je »Velika oporoka« iz l. 1462. Vanjo je vplel balade in razmišljanja o smrti in življenju. — *François Rabelais* 1490—1553 je popisal burleskne dogodivščine očeta in sina, *Gargautue* in *Panta-*

gruela, narisal je tedanjo Francijo. Rodila je renesansa še Kalvina in Montaigna pa Plejado in umrla, vdati se je morala katolicizmu. Zmagal je nad njo srednji vek, krščanski svetovni nazor je strl in uničil vsako individualnost in svobodo. Prišla je nova doba, doba klasicizma, v kateri je dajal smernice literaturi in vsemu duhovnemu življenju zopet katolicizem, v obliki monarhičnega absolutizma. Prejšnja doba je ustvarila pesniški jezik (Rousard), odpravila iz književnosti dialekte ter ustvarila eno slovstvo za aristokracijo in buržoazijo. Prišli so Corneille, Racine, Molière. — Pierre Corneille 1606/84 začetnik francoske tragedije, kaže velike ljudi, idealne, močne in čiste osebnosti. Po njegovem prepričanju imajo močno voljo in jeklen značaj le heroji, kralji in plemiči (Cid, Cima, Horace). — Jean Racine 1639/99 se ž njim do pičice sklada. Risal je ženske značaje, ženske strasti, zlasti ljubezen in ljubosumje (Athalie, Phèdre, Audromaque, Britanniens, Bajazet). Oba sta mojstra v aristotelski zgradbi dejanja, mojstra v jeziku in obliki, a sta konvencionalna in suha. Začudeno se vprašuje Klabund, kako da so to francoski klasiki in jih išče v 19. veku. A tretji list te triperesne deteljice gotovo spada h klasičkom. — Jean Baptiste Poquelin 1622/73, z imenom Molière je največji komediograf vseh časov. Poznal je človeka do najglobljih globin njegove duše, narisal je razne značaje v najrazličnejših položajih: precijozje, učene ženske, zdravniki, skopuhi, trgovci, sluge, svetohlinci in meščani, ki hočejo igrati plemiče — galerija človeških značajev je njegovo delo. Na obliko in klasično izpiljen jezik ni dal mnogo, glavno mu je bil značaj in življenje. Gledal je tudi na idejo, zato imajo njegove komedije tudi močan etičen značaj — Klasicizmu je sledila morala, filozofija in retorika. Imena: Le Sage, Fénelon, Bossuet, La Fontaine, La Bruyère, La Rochefoucauld, Pascal, Descartes, Saint-Simon, Mme de Sévigné itd. Nikamor se ne da uvrstiti Cyrano de Bergerac, iz čigar burke je Molière ukradel cel prizor. Letel je po Solncu in potoval je po Luni in srečno prispel na Zemljo, kar vse pripoveduje v Rostaudovi heroični komediji iz l. 1897.

Pošteno so se naveličali klasicizma in začul se je v meščanskih vrstah klic po novem. Poudariti moram, da je bilo meščanstvo takrat še zdravo in zato ni maralo suhega in praznega slovstva, ki ga je čuvala aristokracija. In tako se novo stoletje — sedaj smo že v 18. veku — začne z boji in napadi na klasicizem in voditelje te smeri, aristokracijo, zaključí se stoletje z zmago druge kaste, buržoazije, v francoski revoluciji. Imena: Montesquien, Voltaire, Rousseau, enciklopedisti. Voltaire ali François Marie Aronét 1694/1778 je bil odkrit ateist, dasi je izrekel besede: »Si Dieu n'existait pas, il faudrait l'inventer, mais toute la nature nonş crie qu'il existe«. Bil je prvobornitelj za pravice meščanstva, podiral je stari družabni red, ki ga pa sam zase ni mogel zatajiti. Njegova dela, ki so pripravljala novo dobo, je publika požirala in bolj ko so jih prepovedovali, bolj so se širila, včasih celo v prepisih, izhajala so anonimno in povsod budila same senzacije, država jih je plenila in sežigala, a vse

zaman. Pisal je romane, pesmi, epe, drame, filozofske in zgodovinske razprave in drugo. Za svoj čas je bil epohalnega pomena, a za nas je že precej zaprašen. Od njega ni dosti ostalo. Voltaire je lahek, ljubek in sijajen pripovednik, njegov slog je jasen, logika je dosledna, bereš ga lahko kar naprej, ni utrudljiv, a to še ni vse. Voltaire je cinik, racionalist, zato je zoprni, najmanj tako, kakor so bili drugi njemu zoprni. Baudelaire je rekel, da je Francija zato tako pusta, ker so vsi podobni Voltairu. In res je Voltaire najtipičnejši zastopnik enega dela francoskega duha, tako zvanega galskega duha (*Cesprit gaulois*). — Drugi, ki je mnogo vplival na revolucijo, je *J e a n J a c q u e s R o u s s e a u* 1712/78. Ta ni tak racionalist, dasi je brezverec. Kakor pravi Merežkovskij o ruskih nihilistih, da so religiozni, tako je tudi Rousseau religiozen. Pozna čuvstvo, ljubi lepoto, naravo, pravičnost in svobodo, človeku hoče pomagati k boljšemu življenju, zato napiše »Eurila«. Vplival je na literarno Evropo zlasti z »*La nouvelle Héloïse*«, a njegov vpliv je bil pogreben, končal se je tam nekje v hipersentimentalnosti raznih družinskih listov in ženskih romanov. Rousseau ni vedno tako jasen kot Voltaire, včasih je pregostobeseden in preretoričen, a vedno je zgovoren pripovednik in barvit. Goethe je rekel: »Z Voltairom se je ena doba zaključila, z Rousseaujem se je začela druga«.

B e r n a r d i n d e S a i n t P i e r r e je avtor včasih zelo popularne sentimentalnoeksotične ljubezenske zgodbe o Pavlu in Virginiji. V oboževanju in opisovanju južne, tropske narode ne skriva Rousseaujevega vpliva. — *C a r o n d e B e a u m a r c h a i s* 1732/99 je začetnik nove francoske komedije. *Figaro* je priznано odersko delo, ki je imelo tudi velik političen pomen v tej prosvetljeni dobi, ko v časih klasicizma ni bilo ugodno vreme za liriko. Edini zastopnik je bil *A n d r é C h é n i e r*, ki so ga 1794 Jakobinci giljotinirali, menda jim ni bil dovolj radikalen. Primerjajo ga z romantiki, a je bolj podoben parnasovcem.

S tem prehajamo v novo stoletje. O tem pa, ki je najzanimivejše in ki je dalo najlepša dela — prihodnjic.

Gledališki kotichek.

Ll:

Mladoletje.

(Spisal Leonid Andrejev. Režija: g. rav. Golja.)

Kaj takega, kakor je »Mladoletje«, že dolgo časa nismo imeli prilike gledati in poslušati. To znamenito delo ruskega dramatika je tako resnična, tako študentovska zgodba, zgodba mladega življenja, v katerem se pretaka čustvovanje z bližnjim, ljubezen in prav študentovska kri. Iz vse drame rusko življenje kar diha, da človek, tudi če ne vidi ne scenerije, ne kostumov in ne mask, že iz samega teksta občuti vso dušo mladega moskovskega akademika, ki živi v bedi, pa se mu je še edina tolažba, ljubezen, sprevrgla v

bol. Dejanje raste skozi vso igro vedno močnejše in vedno bolj udarja.

Režija g. ravnatelja Golie je veličini dela povsem odgovarjala. Tudi scenerija je bila toplo ubrana, posebno v prvem in drugem dejanju.

Igralci so se v dramo vidno vživeli in svojo nalogo uspešno izvršili. Posebno je treba pohvaliti g. Jana, katerega že dolgo nismo videli, da bi tako čustveno, dovršeno in doživeto podajal svojo vlogo. Še večja hvala pa gre gdč. Juvanovi, ki nas je res presenetila. Kajti tako močne in prožne igre od nje, po pravici povedano, nismo pričakovali. V tej vlogi je gdč. Juvanova mogla pokazati vse svoje igralske zmožnosti in se je mogla vanjo vtopiti in uživeti, kakor je treba. Malokateri igralec namreč poda svojo vlogo tako, da jo tudi sam doživlja, to se pravi, da sam trpi, se veseli in tudi joka, če je treba. Če se gleda študiranje vloge s tega stališča, potem je pri dobrem igralcu uspeh siguren in igra je res umetniško podana. Ga. Medvedova nas je zopet prepričala, da je kos vsaki še tako težki vlogi. Dober je bil tudi g. Levar. Pripomnimo naj pa, da se on v Shakespearejevih dramah ali na pr.: v Rostandovem Cyranoju de Bergerac in sploh v klasičnih dramah veliko boljše počuti in da je v njih mnogo večji mojster, kakor pa v katerihkoli drugih vlogah. Gg. Daneš, Cesar, Plut, Lipah, Sancin in ga. Rakarjeva so bili prav tako dobri, kakor tudi še vsi drugi sodelujoči. — Torej režija, igralci, petje, scenerija in sploh vse je bilo tako prirejeno in naštudirano, da smo bili zopet enkrat prijetno zadovoljni in da smo se zopet enkrat naužili lepega igranja.

Mogoče pa bo kdo rekel, da to delo vendar le malo preveč hvalimo. Toda mnenja smo, da je delo, ki na gledalca vpliva, si ga pridobi in ga popolnoma priklene nase tako, da ga ne izpusti iz svojega objema, dokler zadnjikrat ne pade zastor, in ki vpliva na gledalca še potem, da se z veseljem spomni nanj, da je tako delo popolnoma uspelo in da zasluži pohvale. Sicer bi pa vsakemu svetovali, naj gre pogledat, pa se bo sam naužil in prepričal. In ne bo mu žal.

H koncu pa še besedo. Ne vemo, kako je mogoče, da se ljudje bolj zanimajo za kino, kakor pa za gledališče. Saj je vendar znano, da se od kina prav malo pridobi. Znano je pa tudi in nas to tudi boli, da se tudi v Ljubljani uprizarjajo, oziroma predvajajo filmi, ki škodijo, ne pa koristijo in ki včasih niso prav ničesar drugega kakor židovski protiverski šund in da se teh filmskih predstav navadno udeležuje prav mnogo dijaške mladine, katere se seveda kaj slabega veliko lažje prime, kot pa kaj dobrega. Kaj je treba dijaštvu takega kina? Saj imamo vendar v Ljubljani gledališče, ki nikakor ni najslabše. Nasprotno, naš ansamble se lahko kosa z najboljšimi v državi.

Dijaki, ne pripustimo, da bi film sčasoma izpodrinil gledališče! To se namreč prav lahko zgodi, če bo šlo še vnaprej tako kot do sedaj.

Ll:

Razbojniki.

(Spisal Schiller. — Režija: O. Šest.)

Kakor smo bili z »Mladoletjem« zadovoljni, tako so nas »Razbojniki« razočarali. Začudili smo se že takrat, ko smo zvedeli, da se ta drama vprizori. Saj vendar Schillerjeve drame niso več za naš čas! Posebno pa še »Razbojniki« ne! Saj ni drama nič drugega kakor lepi, koristni nauki, katere smo pa že neštetokrat imeli priliko slišati v igricah, kakor: »Sinovo maščevanje ali spoštuj očeta« in »Zloba in zvestoba« in »Božji mlini meljejo počasi, a gotovo« in »Bog kaznuje« itd. Seveda je Schiller velik mož in so bili mogoče »Razbojniki« za njega dni senzacija, a za našo dobo niso več.

Tudi igranje nas ni povsem zadovoljilo. G. Zeleznik ni za take vloge, kakor jo je imel tu. Posebno v prvem dejanju je bil slab, pozneje se je po svojih močeh popravil. Prav tako tudi g. Bratina. G. Levar je bil najboljši izmed moških vlog. G. Kralj se je sicer potrudil, toda razviti se ni mogel prav, ker mu je po prvem dejanju zmanjkalo teksta. Ga Šaričeva je pa kakor pesem. S svojo naravno, tiho igro obvlada poslušalca. G. Cesar je pa komik in njegov glas, ki smo ga navajeni v smešnih vlogah, ni prav nič tragično vplival na gledalce. G. Skrbinšek nas je zadovoljil. — Scenerija je bila slaba. Posebno v prizoru pred gradom, oziroma pred stolpom.

Sploh pa je bila drama malo preveč krajšana. Kajti marsikatero lepo mesto, ki je bilo črtano, bi igro povzdignilo in jo naredilo bolj popolno, če bi bilo, seveda, lepo podano.

Sicer pa priporočamo, da si dramo ogledate, mogoče še dvakrat, ker se bere v šoli in jo boste potem mnogo lažje razumeli.

Sl:

Borodin: Knez Igor.

Kot prvo novost v letošnji sezoni nam je podala opera Borodinovega »Kneza Igorja«, delo, ki je šlo z velikim uspehom preko vseh velikih odrov. Opero je z očitvno ljubeznijo naštudiral g. kapelnik Stritof. Orkester je zvenel polno in sočno zlasti v uverturi in v medigri. Naslovno vlogo je kreiral g. Primožič (pel bi si ne upal reči, ker njegova moč ni v petju, pač pa v igri in oderski pojavi) nadvse zadovoljivo, le v znani ariji o svobodi bi si želel pevca večjega formata. Jaroslavna ge Thierry-Kavčnikove me je ogrela bolj igralsko kot pevsko, ker se njenemu glasu prilagajo bolj vloge mezzosopranskega značaja. Gdč. Majdičeva v isti vlogi pri reprizi nas je presenetila z glasovnim napredkom od lanskega leta, ker se je odvadila dokaj neprijetnega tremoliranja. G. Marčec kot Vladimir Igorevič je odpel svojo lepo arijo z zelo pomanjkljivo čuvstvenostjo brez vsake finese. Izmed manjših vlog je omembe vreden v maski in petju odličen kan Končak g. Rumlja.

Zbori, zlasti moški, so bili glasovno še dokaj sveži. Balet je imel priliko, da se uveljavi, kar je tudi z originalnimi polovskimi plesi izvršil. Režija g. ravn. Poliča je bila v stilu z muziko.

Predstava je bila z lepimi, novimi dekoracijami in kostumi prav uspel uvod v operno sezono.

SESTANKI:

9. (literarni) sestanek:
- a) Uvod v pesem: »Človeka nikar«. (Žabkar, VIII.a).
 - b) Recitacija Gregorčičeve pesmi »Človeka nikar«. (Pogačnik, VI.a).
 - c) Predavanje: »O Kosovelu«. (Logar, VII.a).
 - d) Recitacija Kosovelove pesmi »Bog«. (Lenček, VIII.a).
 - e) Recitacija Kosovelove pesmi »Psalm«. (Benedik, VIII.b).
10. sestanek (umetnostna zgodovina s projekcijami).
»Starokrščanska in bizantinska umetnost«. (Egon Starč, VI.a).
11. (literarni) sestanek.
Natančen spored naznanimo pozneje.

KAJ JE ŽAR?

»Žar« je društvo kulturnega značaja. Namen tega društva je, »da krepí med člani narodno in državno zavest, da jih naobraža v leposlovju in vedah, da jih vadi v govorništvu, goji glasbo, dramatično in нравno življenje«. To dosega društvo zlasti s sestanki, literarnimi, umetnostnimi in drugimi, z javnimi kulturnimi prireditvami in z leposlovnim listom, »v katerem naj v dobi šolskega leta izhajajo duševni produkti podjetnih dijakov«. Glavni namen je torej nuditi dijakom priliko udeleževati se na vseh poljih umetnosti.

Pri izvajanju tega programa pa ne sme zasledovati društvo nikakih stranskih tendenc in jih tudi noče in ne bo.

Dalje je namen društva tudi še, da priključi in pritegne v svoje okrilje dijake vseh razredov našega zavoda ter utrdi v njih čut in zavest skupnosti in enotnosti.

